



Číslo konania: KPUBB-2022/4737-6/28537/LUP, FLO, FRA

Banská Bystrica, 16.05.2022

Vybavuje/kontakt: Ing. Andrea Ľuptáková/+ 421 48 2455 861

Ing. arch. Mária Flórová/+ 421 48 2455 825

## **ROZHODNUTIE**

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, vecne a miestne príslušný správny orgán na úseku ochrany pamiatkového fondu, podľa § 11 ods. 1 a § 9 ods. 5 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“), v spojitosti s § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) vydáva toto

### **rozhodnutie**

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica (ďalej len „KPÚ Banská Bystrica“, alebo „správny orgán“) podľa § 32 ods. 2 a 4 pamiatkového zákona

### **r o z h o d o l**

o zámere vlastníka Mesta Banská Bystrica, Československej armády č. 26, 974 01 Banská Bystrica, vykonať obnovu národnej kultúrnej pamiatky (ďalej len „NKP“) „*PARK MESTSKÝ*“, parc. CKN č. 2690/1, 2, a 2691/1, 2 v k. ú. Banská Bystrica, zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ďalej len „ÚZPF“) pod č. 10781/1, ktorý je z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom

### **p r í p u s t n ý**

**a určuje podmienky:**

**Obnova vegetačnej zložky:**

Obnova alejí radiálnych a aleje okružnej je prípustná v dvoch variantoch:

1. Var. 1.: Obnova radikálnou jednorazovou výmenou stromov rastúcich v alejach s postupnou realizáciou obnovy jednotlivých alejí rozvrhnutou do časového horizontu 10 rokov. Výrubu sú prípustné zo zdravotných aj kompozičných dôvodov, výsadby mladých jedincov z ostatných rokov, u ktorých je perspektíva prežitia, presadiť.
  - Nové aleje navrhnuť ako aleje jednodruhové, rovnakoveké, výsadbový materiál zabezpečiť z jedného pestovateľského zdroja.
  - Rozostup jednotlivých drevín v alejach a spon prispôbiť zvolenému druhu drevín tak, aby boli zabezpečené ideálne podmienky pre ich priestorový rozvoj a koncepčný zámer návrhu podľa požiadaviek konkrétneho druhu.
2. Var. 2.: Obnova ozdravením stromov v alejach prebierkami, odborným ošetrovaním a redukciou korún, prípustné sú iba výrubu zo zdravotných a bezpečnostných dôvodov.

- Predložiť plán ošetrovania stromov ako osobitnú časť projektovej dokumentácie.
- Aleje dosadiť druhom, ktorý bol vyhodnotený pre tú ktorú alej ako prevládajúci.

#### Obnova výsadiieb tzv. centrálnej promenády:

3. V návrhu výsadiieb rešpektovať pôvodný návrh z roku 1896, to zn. výsadba stále zelených drevín pyramidálneho habitusu (napr. vzpriamené kultivary tisu, *Taxus baccata*), v dvojspone, v pravidelnom rytme.
4. Priestor vymedzený chodníkmi promenády doplniť záhonmi trvaliek.
5. Asanovať všetky stromy (4 max. 5 jedincov) bez ohľadu na ich zdravotný stav, ktoré rastú v centrálnom priestore v priehľade V - Z, ktoré zotierajú pôvodný kompozičný zámer vizuálne otvorenej promenády.
6. Priestor na J - Z konci promenády v mieste tzv. grotty (v prípade jej odstránenia) a odpočívadla je možné sadovnícky upraviť ako rezervnú plochu pre umiestnenie iného sochárskeho umeleckého diela v budúcnosti; prípustné je aj premiestnenie sochy matky s dieťaťom od akad. sochára Karola Dúbravského (odporúčame zreštaurovanie sochárskeho diela).

#### Obnova obvodovej zelene a zelene v sektoroch vymedzených alejami:

7. Ozdraviť porasty zdravotnými prebierkami, odborným ošetrovaním stromov a redukciou korún, prípustné sú výruby zo zdravotných aj kompozičných dôvodov, a to najmä výruby nevhodných dosadiieb z ostatných rokov (bezkonceptné výsadby skupín krov).
  - Predložiť plán ošetrovania stromov ako osobitnú časť projektovej dokumentácie.
  - Dobudovať obvodový plášť v stromovej aj krovinnej etáži.

#### **Obnova parkových komunikácií:**

8. Rešpektovať trasovanie pôvodných parkových chodníkov a pôvodný rozsah spevnených plôch, rešpektovať pôvodnú šírku chodníkov, pridávať nové chodníky je neprípustné; s výnimkou segmentu v J - Z časti parku vymedzenom alejami a určenom na prekládku detského ihriska (viď. grafická príloha).
9. Konštrukčnú nosnosť chodníkov promenády dimenzovať na pohyb záhradných mechanizmov a nevyhnutnej obsluhy.
10. Obnovu mlatových chodníkov realizovať až po ukončení všetkých zásahov do porastnej štruktúry (výruby, prerezávky, dosadby).
11. Níky na chodníkoch pre umiestnenie mobiliáru sú prípustné iba na okružnom chodníku.
12. Povrchovú úpravu chodníkov promenády a centrálneho priestoru parku je prípustné variantným riešením - formou mlatu, alebo kamennou dlažbou maloformátovej kocky farebného odtieňa príbuzného odtieňu mlatu.
13. Povrchovú úpravu chodníkov v alejach a okružného chodníka riešiť mlatovou úpravou, stavebno-technické riešenie mlatových chodníkov je podmienené variantným riešením obnovy vegetačnej zložky alejí:

Var. 1, radikálna obnova alejí:

- Teleso chodníka stabilizovať obrubníkom z oceľovej pásoviny alebo maloformátovou kockou z prírodného kameňa.

Var. 2, obnova alejí ozdravením:

- Akýkoľvek obrubník na stabilizáciu telesa chodníka je neprípustný pri starej aleji (prípustný je pri nových dosadbách).
  - Starý asfalt odstrániť ručne odkopávkou.
  - Nerovnosti podkladu urovnať dosypaním materiálu, nie odoberaním, urovnávanie pláne narušením rastlého terénu je neprípustné.
  - Zvýšenie nivelety chodníka oproti dnešnému stavu je prípustné do 100 mm.
  - Navýšené teleso chodníka na okrajoch dosypať ornicoou.
14. V centrálnom bode parkovej kompozície (miesto, kde je dnes situovaný altánok) je možné situovať:
- a) kvetinový záhon (podľa obdobia založenia v roku 1821 a neskorších úprav z roku 1896),
  - b) kruhovú fontánu (prípustná plošná alternatíva k pôvodnému kvetinovému záhonu) s vodnou plochou s tryskou; originál vyhotovený na vysokej výtvarno - umeleckej úrovni. Priemer kruhu vodnej plochy bude zhodný s priemerom pôvodného kvetinového záhona,
  - c) zrekonštruovať pôvodný hudobný altánok in situ použitím tradičných materiálov,
  - d) navrhnuť nový hudobný altánok:
    - po obvode altánku zachovať záhon, resp. existujúcu zatrávenú plochu
    - zachovať komorný charakter; (na organizovanie zhromaždení slúžia iné mestské priestory – námestia)
    - navrhnuť priemer a výškové riešenie zhodne s existujúcim altánkom
    - ponechať voľne prístupný, s otvorenými stenami (všetkými)
    - vyhotoviť originál na vysokej výtvarno – umeleckej úrovni (prípustné je aj minimalistické subtilné riešenie, ktoré bude tvarom a hmotou odkazovať na pôvodný altánok).
    - použiť prírodné materiály; vylúčiť použitie hliníku a plastu.

#### Inžinierske siete:

15. Inžinierske siete viesť, pokiaľ to umožní trasovanie vodovodu PSV DN 500, priestorom centrálnej promenády.
16. Minimalizovať výkopové práce v parkovej ploche za účelom vedenia inžinierskych sietí mimo priestor centrálnej promenády.
17. Výkopové práce v starých alejach za účelom uloženia nového podzemného elektrického vedenia, vrátane jeho uloženia v strede chodníka; sú neprípustné.
18. Nové osvetľovacie telesá v alejach napojiť na staré existujúce elektrické vedenie; v prípade nefunkčného starého vedenia, nové vedenie realizovať spôsobom:
  - hlavnú trasu viesť v parkovej ploche v bezpečnej vzdialenosti od koreňov stromov - min. 7 m od osi aleje
  - kolmé prípojky k svietidlám vyhotoviť v minimálnom potrebnom množstve, výkopy realizovať so šetrným zásahom do koreňového systému (ručne).
19. V prípade jednorazovej obnovy alejí v zmysle variantu č. 1 je prípustné viesť podzemné elektrické vedenie stredom chodníka.

#### Parkový mobiliár, osvetľovacie telesá:

20. Realizovať v alternatívach:
  - v historizujúcom slohu, vo výraze korešpondujúcom s výrazom pôvodného mobiliáru zdokumentovanému na historických fotografiách;

- v minimalistickom výraze bez slohových atribútov;
- použiť materiály - oceľ, liatina, kameň, drevo

konkrétne riešenia počas spracovania PD predložiť na schválenie KPÚ Banská Bystrica.

21. Odstrániť všetky negatívne pôsobiace a typizované prvky z plochy parku.

#### **Vodné prvky:**

22. Picie fontány situovať do priestoru centrálnej promenády príp. do segmentu vymedzenom na doplnkové relaxačné funkcie; bez vytvorenia samostatných komunikácií pre ich použitie.
23. Dve chodníkové, resp. pochôdzne fontány situovať do centrálnej promenády v mieste križovania chodníkov s okružným chodníkom.

#### **Segment v JZ časti parku (viď. grafická príloha):**

24. Do segmentu v JZ časti parku vymedzenom alejami sústrediť prvky, ktoré sú kľúčové pre zmysluplné využitie parku – prekládka detského ihriska (iba v prípade realizácie projektu: „Mini okružná križovatka“) a odpočívadla.
25. Výber hracích prvkov na detskom ihrisku voliť z prevahou prírodných materiálov, v neutrálnej farebnosti; uprednostniť atypické detské ihrisko, ktoré pôsobí výtvorne.
26. Stavebný objekt na parcele č. 2691/2 pri volejbalovom ihrisku obnoviť v pôvodnej hmote s funkciou bufetu so sociálnym zariadením.
27. V segmente je prípustné navrhnuť nové chodníky s povrchovou úpravou mlatu len v nevyhnutne potrebnom rozsahu; na plochách existujúcej zelene nevytvárať nové súvislé spevnené plochy.
28. Inžinierske siete nevyhnutné pre prevádzku objektov v segmente realizovať len v miestach bez rizika narušenia koreňového priestoru stromov.
29. Do návrhu odpočívadla zakomponovať existujúce staré mlynské kamene.
30. Existujúci murovaný objekt na parcele č. 2690/2,3 (mýtny domček) určený na asanáciu, je možné posunúť (resp. nahradiť formou repliky), do priestoru parku pri kruhovom objazde.

#### **Všeobecné podmienky:**

31. Na ploche parku nie sú prípustné žiadne nové stavby, priestorové zariadenia, ani spevnené plochy.
32. Vylúčiť situovanie typizovaných a katalógových prvkov.

33. Spracovať **prípravnú dokumentáciu** v rozsahu:

a) *inventarizáciu všetkých drevín v parku*

v priebehu spracovania prerokovať s KPÚ Banská Bystrica a predložiť k vydaniu osobitného záväzného stanoviska. **Schválená prípravná dokumentácia bude podkladom pre spracovanie projektovej dokumentácie.**

34. Spracovať **projektovú dokumentáciu** v rozsahu:

a) *projekt pre stavebné povolenie v zmysle stavebného zákona*, súčasťou budú aj výkresy:

- inžinierskych sietí, spevnených plôch (špecifikácia a kladenie dlažby), rekonštrukcie stavebných objektov, sadových úprav, fontán, prvkov drobnej architektúry, mobiliáru a osvetľovacích telies, informačného systému, vrátane rozmiestnenia, a pod.,
- plán budúcej údržby zelene

v priebehu spracovania prerokovať s KPÚ Banská Bystrica a predložiť k vydaniu osobitného záväzného stanoviska.

**Projektovú dokumentáciu obnovy môže spracovať len fyzická osoba autorizovaná podľa osobitného predpisu (§ 32, ods. 8), v tomto prípade - autorizovaný krajinný architekt.**

35. Pri realizácii zemných a výkopových prác, ohlásiť termín ich začatia minimálne 7 dní vopred KPÚ Banská Bystrica, písomne alebo telefonicky na tel. č. 048/24 55 824.
36. Umožniť KPÚ Banská Bystrica zrealizovať obhliadku zemných prác súvisiacich s obnovou NKP.
37. V prípade odkrytia nepredpokladaného nález v priebehu obnovy, nález oznámiť KPÚ Banská Bystrica najneskôr na druhý pracovný deň po jeho odkrytí.
38. Začiatok a predpokladaný koniec obnovy NKP oznámiť písomne KPÚ Banská Bystrica 5 dní vopred.
39. Každú zmenu zámeru, posudzovaného v tomto rozhodnutí je vlastník povinný prerokovať s KPÚ Banská Bystrica.

Podľa § 44a pamiatkového zákona toto rozhodnutie stratí platnosť po uplynutí troch rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti, ak v tejto lehote nebude vykonaný úkon, na ktorý sa vzťahuje.

Štátny pamiatkový dohľad v zmysle § 11 ods. 2 pís. a) pamiatkového zákona na úseku ochrany pamiatkového fondu bude vykonávať Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica.

Toto rozhodnutie sa vzťahuje iba k prácam vymedzeným vo výrokovej časti rozhodnutia a nenahrádza rozhodnutie alebo záväzný stanovisko Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica k iným prácam na predmetnej nehnuteľnosti.

#### **Odôvodnenie:**

KPÚ Banská Bystrica prijal dňa 10.01.2022 žiadosť vlastníka Mesta Banská Bystrica, Československej armády č. 26, Banská Bystrica, o vydanie rozhodnutia o zámere vykonať obnovu NKP, „PARK MESTSKÝ“, parc. CKN č. 2690/1, 2, 2691/1, 2 v k. ú. Banská Bystrica, zapísanej v ÚZPF pod č. 10781/1. List vlastníctva a kópia katastrálnej mapy boli vyhotovené KPÚ Banská Bystrica cez katastrálny portál.

Vlastník v žiadosti o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy parku špecifikoval predpokladané plošné a priestorové zmeny týkajúce sa zelene, spevnených plôch, verejného osvetlenia a závlahy, parkového mobiliáru, umeleckých diel a detského ihriska. Obnovu NKP na parc. CKN č. 2692/1, 2, 3, 4, 5 v k. ú. Banská Bystrica vlastník neplánuje.

Podľa § 32 ods. 1 pamiatkového zákona: „*Obnova NKP je súbor špecializovaných umelecko - remeselných a iných odborných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia alebo rekonštrukcia NKP alebo jej časti s cieľom zachovať jej pamiatkové hodnoty. Obnovou na účely pamiatkového zákona sa rozumejú aj činnosti, ktoré nepodliehajú ohláseniu ani povoleniu podľa osobitného predpisu.*“

Podľa § 32 ods. 4 pamiatkového zákona: „*V rozhodnutí o zámere obnovy krajský pamiatkový úrad uvedie, či navrhovaný zámer je z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom prípustný a určí podmienky, za ktorých možno predpokladaný zámer pripravovať a vykonávať tak, aby sa NKP neohrozila, nepoškodila alebo nezničila, najmä či tieto práce možno pripravovať iba na základe výskumov, inej prípravnej dokumentácie a projektovej dokumentácie a zároveň uloží vlastníčkovi NKP povinnosť oznámiť krajskému pamiatkovému úradu vopred začiatok obnovy a predpokladaný koniec obnovy.*“

Mestský park v Banskej Bystrici je evidovaný v registri nehnuteľných NKP v ÚZPF od roku 1994. Dôvodom vyhlásenia za NKP bola skutočnosť, že park je reprezentatívnou ukážkou vývoja záhradného umenia na našom území. Do súčasnosti sa dochoval takmer v pôvodnom rozsahu, v pôvodnom dispozičnom riešení, s alejami v ich pôvodnom trasovaní.

Projekt na úpravu parku bol vypracovaný v roku 1896 budapeštianskym architektom Árminom Petzom. Návrh kompozične vychádzal zo staršej existujúcej dispozície parku, bol doplnením systému komunikácií, alejových výsadiieb, skupinových i solitérnych výsadiieb stromov a krov a mobiliáru parku. Základom novej kompozície bol systém radiálne usporiadaných cestných komunikácií s alejovými výsadbami s centrálnou kruhovou plochou s kvetinovým záhonom. Hlavná priečna os (JV-SZ) bola rozšírená a doplnená parterovou úpravou, čím vznikla centrálna promenáda. Doplnené boli dva okružné systémy komunikácií s výsadbami. Navrhované úpravy boli takmer v celom rozsahu realizované. Výnimku predstavuje vonkajšia okružná komunikácia, ktorú sa zrealizovať nepodarilo. Túto podobu s menšími úpravami si mestský park zachoval dodnes. V roku 1910 bolo vo východnej časti parku vybudované detské ihrisko, v roku 1914 bol park doplnený aj tenisovými ihriskami, ktoré boli v roku 1926 rozšírené. V roku 1932 bol v centrálnej kruhovej ploche postavený drevený altánok s kruhovým pôdorysom, slúžil na usporadúvanie koncertov vojenských hudieb (hudobný pavilón). V roku 1950 bolo do južnej časti parku umiestnené súsošie matky s dieťaťom od akademického sochára Karola Dúbravského. V dvadsiatych rokoch 20. storočia bola na SZ konci promenády vybudovaná fontána (napájadlo), tzv. grotta. V 60 - tych rokoch 20. storočia pribudlo v parku v blízkosti grotty odpočívadlo s použitím starých mlynských kameňov. Komunikácie mali do druhej polovice 20. storočia nespevnený povrch.

Predmetom pamiatkovej ochrany a nositeľom pamiatkových hodnôt je: dispozícia parku, trasovanie chodníkov a najmä vegetačná podstata, ktorá tvorí park – stromy (podľa založenia v roku 1821). V parku sa nachádzajú objekty, ktoré nie sú súčasťou pôvodnej kompozície, boli do parku vnesené v rôznych časových obdobiach a vykazujú rôznu výtvarno - umeleckú hodnotu (v aktualizáčnom liste spracovanom Ing. A. Faturovou 05/2013 definované architektonické a výtvarné prvky, v návrhu na zápis do ÚZPF, spracovanom Ing. Júliou Laubovou, 05/1993, je v odôvodnení návrhu uvedené: *“Park má kultúrno – historický význam ako pôvodný mestský park v ochrannom pásme NPR s charakteristickými dobovými prvkami (altánok, vtáčie napájadlo, systém alejí a pod.) a návrh opatrení: „Vyžaduje si obnovu a doplnenie pôvodných výsadiieb, zlepšenie údržby a obnovu funkcie altánku“*). Medzi tieto objekty patrí altánok, torzo tzv. „grotty“, torzo odpočívadla z mlynských kameňov a socha matky s dieťaťom od akademického sochára Karola Dúbravského. Sochárske dielo je hodnotný umelecký artefakt, drevený altánok, torzo „grotty“ a torzo odpočívadla nemajú významnú umelecko - historickú hodnotu. Pre obyvateľov mesta však majú hodnotu nostalgickú. Existujúce detské ihrisko v prípade realizácie stavby „Mini okružná križovatka“ je ohrozené z dôvodu zabezpečenia bezpečnostno - technických požiadaviek. S ohľadom k týmto skutočnostiam sme pre objekty, vyčlenili segment v JZ časti parku vymedzenom alejami (viď. grafická príloha), kde môže byť premiestnené detské ihrisko príp. i odpočívadlo s využitím mlynských kameňov. Obnovenie „grotty“ je na zváženie, dielo už nedisponuje výraznými hodnotami, replika sochy sediacej ženy (toho času vo vlastníctve Okrášľovacieho spolku) je ideová rekonštrukcia; dielo môže byť z parku odstránené, príp. nahradené.

KPÚ Banská Bystrica vo výrokovvej časti rozhodnutia uviedol podmienky, za ktorých je navrhovaný zámer obnovy parku prípustný a za ktorých možno predpokladať zámer obnovy pripravovať.

### Vegetačná zložka:

V článku č. 1 Florentskej charty (ďalej len „Charta“) sa uvádza: „*Historická záhrada je architektonická a vegetačná kompozícia, ktorá je z hľadiska dejín alebo umenia celospoločensky významná*“. Charta je dokument, ktorý slúži ako teoretické východisko pri obnove historických parkov a záhrad, ktorý prijal Medzinárodný výbor pre historické záhrady ICOMOS-IFLA na svojom zasadnutí dňa 21. mája 1981 vo Florencii. V zmysle článku č. 2 Charty je: „*historická záhrada architektonická kompozícia, ktorej podstatné zložky sú predovšetkým rastlinné, takže živé a ako také pominuteľné a obnoviteľné*“. Samotná Charta teda pripúšťa v prípade dožitia rastlinnej zložky pamiatky jej výmenu, čo je jasne formulované aj v článku č. 11, a to: „*záhradu možno udržiavať v dobrom stave okamžitými čiastkovými náhradami a ak je to potrebné - v dlhodobom výhľade - cyklickou obnovou*“. Ťažiskovým problémom mestského parku v Banskej Bystrici sú aleje, ktoré boli vysadené na prelome 19. a 20. storočia. V súčasnosti však nemôžeme hovoriť o 120 - ročných alejach, nakoľko tieto boli počas celej svojej existencie kontinuálne preredňované zo zdravotných, bezpečnostných dôvodov, v dôsledku kalamít a kontinuálne dosádzané. Výsledkom sú dnes aleje nehomogénne, v druhej skladbe i vekovej štruktúre. Koruny stromov sa klenú nad frekventovanými chodníkmi, pričom najmä v mimo vegetačnom období pohľad do korún ukazuje zlý zdravotný stav stromov, pád odumretých krehkých konárov ohrozuje návštevníkov parku. Zásah do porastovej štruktúry je nevyhnutný. Akémukoľvek rozhodnutiu o spôsobe jej obnovy musí predchádzať kvalifikovaný prieskum vegetačnej zložky parku, najmä stromov v alejach, jeho vyhodnotenie a následne odborne podložený návrh obnovy vegetačnej zložky parku. So zreteľom k týmto skutočnostiam nariadil správny orgán vo výrokovej časti podmienku vyhotoviť prípravnú dokumentáciu - inventarizáciu drevín. Ako je vyššie uvedené, v zmysle medzinárodne uznaného dokumentu akým je Charta, je obnova vegetačnej zložky parku prípustná aj okamžitou náhradou rastlinnej zložky v prípade jej dožitia. Tunajší úrad zvážil aj túto možnosť obnovy, čo je ako variant č. 1 uvedené vo výrokovej časti. Realizácia obnovy v zmysle variantu č. 1 je obnovou parku pre ďalšie generácie. Park a akákoľvek krajinárska úprava nie je koncipovaná pre časový horizont štyroch rokov. Pri kompromisnom spôsobe obnovy alejí v zmysle variantu č. 2 zásadný problém mestského parku neriešime, iba jeho riešenie presúvame na ďalšie generácie. Napriek tomu, je aj tento spôsob obnovy alejí prípustný, pamiatkové hodnoty parkového objektu budú zachované. V minulosti bola v parku bohatá kvetinová výzdoba, strážnik v parku dohliadal na poriadok.

### Parkové komunikácie:

Spôsob obnovy parkových komunikácií je závislý na variante obnovy alejí. V prípade variantu č. 2, pri zachovaní existujúcich alejových stromov, sa tomuto faktu musí podriadiť stavebnotechnické riešenie komunikácií. **Komunikácia ako stavebný prvok v parku je podriadená vegetačnej zložke.** Chodníky v alejach sú zdeformované pôsobením koreňových systémov stromov, až na pôdny povrch vystupujú hrubé korene a koreňové nábehy. Založenie parkového chodníka obvyklým spôsobom, to zn. výkop lôžka v zmysle STN noriem a osadenie obrubníkov, by všetky stromy v alejach odsúdilo na postupný zánik. Okrem toho, hrubé korene stromov plnia stabilizačnú funkciu, ich podrezaním by sa stabilita už teraz prestarlých stromov ešte viac znížila a hrozilo by úplné uzatvorenie parku pre verejnosť z bezpečnostných dôvodov. Vzhľadom k týmto skutočnostiam rozhodol orgán ochrany pamiatkového fondu o alternatívnom spôsobe založenia mlatového chodníka, a to navýšením nivelety o 100 mm s vylúčením osadenia obrubníkov. Iná situácia je pri obnove chodníkov centrálnej promenády. Obmedzenia v zmysle ochrany koreňového systému stromov sú v tomto prípade bezpredmetné. V pôvodnej koncepcii parku mali chodníky promenády mlatovú povrchovú úpravu, vzory z minulosti však nemôžeme preberať mechanicky, musíme ich kriticky prehodnocovať a zohľadňovať súčasné potreby a možnosti (v čase založenia parku sa po plochách nepohybovali kosačky ale muži s ručnými kosami).

Prípustné je variantné riešenie povrchovej úpravy chodníkov promenády, a to buď formou mlatu, alebo maloformátovou kamennou kockou. Povrchová úprava kamennou kockou je odolnejšia a počíta s pohybom mechanizácie pri údržbe parku.

#### Inžinierske siete:

Nakoľko zámerom obnovy je obnova parkového objektu, sú vegetačné prvky funkčne aj významom nadradené všetkým stavebným prvkom. Pri akýchkoľvek prácach, najmä zemných, musí byť prvoradá ochrana stromov a ich koreňového priestoru. Ochranu drevín pri stavebnej činnosti upravuje Arboristický štandard č. 2 (ďalej len „Štandard“). V súlade s ustanoveniami Štandardu sú výkopové práce v alejach zásahom do chráneného koreňového priestoru stromov, a teda neprípustné.

#### Parkový mobiliár, osvetľovacie telesá:

Výber parkového mobiliáru a osvetľovacích telies sme neobmedzili striktnými podmienkami, prípustné sú riešenia historizujúce i minimalistické, prioritou je kvalita výtvarno - architektonického riešenia. KPÚ Banská Bystrica disponuje historickou fotodokumentáciou, na ktorej sú viditeľné prvky mobiliáru.

#### Vodné prvky:

Pôvodná koncepcia parku neobsahovala žiadne vodné prvky. S ohľadom na prebiehajúce klimatické zmeny, ktorých prejavy sa v budúcnosti budú s najväčšou pravdepodobnosťou zintenzívňovať, pokladáme doplnenie vodných prvkov v parkoch za žiaduce. Napriek tomu, že z hľadiska pamiatkovej ochrany ide o novotvary, vo forme pochôdznych fontán sú tieto akceptovateľné. Prinášajú do parku v letných mesiacoch osvieženie a zábavu najmä pre deti, pričom sa neuplatňujú v hmote ani výraze parkovej kompozície. Pôvodne boli v miestach promenády dve väčšie odpočívadlá, v ich strede sa nachádzal kruhový motív, pravdepodobne išlo o kvetinový záhon. Tento stav bol zachovaný ešte v polovici 20. storočia. Pochôdzne fontány odkazujú k tomuto pôvodnému riešeniu, avšak novými výrazovými prostriedkami. Kruhová fontána s vodnou plochou a tryskou v centrálnom bode parkovej kompozície (miesto kde je dnes situovaný altánok) je tiež novotvarom, ktorý pokladáme za akceptovateľný, za plnohodnotnú plošnú alternatívu k pôvodnému kvetinovému záhonu. Vzhľadom na dominantnú polohu, musí byť riešená na vysokej výtvarnej - umeleckej úrovni, nesmie byť použitá žiadna typizovaná fontána.

#### Segment v JZ časti parku:

Pôvodná koncepcia parku nepočítala s tenisovými kurtami, ani s volejbalovým ihriskom, ani s inými objektmi (altánok, grotta, sochy), ktoré sa v priebehu dvadsiateho storočia postupne do parku dostali, a s ktorými sa obyvatelia mesta zžili. Zámer obnovy parku je príležitosťou, ako tento živelný proces usmerniť a zastaviť. Trieštenie pôvodnej architektonicky čistej kompozície rôznymi dodatočne pridanými objektmi je potrebné eliminovať. Vyčlenenie jedného segmentu z plochy parku pre situovanie niektorých týchto objektov je z pamiatkového hľadiska kompromisom, ktorým orgán ochrany pamiatkového fondu zohľadňuje záujmy a potreby obyvateľov mesta.

Na ploche NKP parc. 2690/2 k. ú. Banská Bystrica („Mini okružná križovatka , Dopravný uzol: MK ul. Tajovského – ul. Janka Kráľa, Banská Bystrica“) je navrhnutý aj nový úsek chodníka pre peších, preložky sietí, osvetlenie. Rozhodnutie č. KPUBB- 2021/19584-5/FRA,KLA zo dňa 23.04.2021, Záväzné stanovisko č. KPUBB-2021/2338-4/14814/FRA, KLA dňa 25.02.2021:

- *vylučuje umiestniť na ploche NKP stožiar osvetlenia,*



- realizovať nový chodník na ploche NKP, osvetlenie križovatky a nasvetlenie priechodu pre peších riešiť v súlade s PD „Revitalizácia mestského parku“ – ktorá bude spracovaná

### **Vyjadrenie KPÚ Banská Bystrica k pripomienkam zástupcov vlastníka uplatneným v rámci konania:**

Pripomienka k charakteru podmienok stanovených pre obnovu parku:

- Orgán ochrany pamiatkového fondu rozhoduje v každom konkrétnom prípade obnovy na základe stavu poznania predmetnej pamiatky individuálne, a preto žiadne podmienky, ktoré orgán ochrany pamiatkového fondu určuje, z podstaty veci nemôžu mať prejudikatívny charakter. Podmienky rozhodnutia platia pre obnovu parku v Banskej Bystrici a nie pre obnovu obdobných parkov.

Pripomienka, že stanovené podmienky obnovy znižujú kreatívne možnosti spracovateľovi PD.

- Pri obnove objektov evidovaných v ÚZPF ako nehnuteľná NKP sa architektonická tvorba podriaďuje limitom, ktoré stanovuje orgán ochrany pamiatkového fondu v záujme zachovania pamiatkových hodnôt územia alebo objektu. Súčasní architekti sú si vo väčšine prípadov vedomí špecifik tvorby v pamiatkovom prostredí, a to tak stavební architekti ako architekti krajinní, mnohí sa na tento druh tvorby špecializujú, študuje sa tiež ako samostatný odbor na FA STU.

Pripomienka, že stanovené podmienky obnovy idú nad rámec, nakoľko priestorové možnosti a multifunkčnosť riešenia stanoví architektonická súťaž.

- Súťaž ani žiadne zo súťažných riešení, ani rozhodnutie žiadneho orgánu nestanoví priestorové možnosti, tie sú dané a nemenné.
- Vo výrokovvej časti rozhodnutia tunajší úrad akceptoval v parku objekty, ktoré sú nositeľmi minimálne siedmich funkcií (detské ihrisko, volejbalové ihrisko, altánok, odpočívadlo, bufet so sociálnym zariadením, fontány, picie fontány), ktoré pôvodné historické riešenie parku neobsahovalo. Toto riešenie je z pamiatkového hľadiska kompromisom, ktorým orgán ochrany pamiatkového fondu zohľadňuje požiadavky vlastníka ako i sentiment občanov.

Pripomienka k podkladom na základe ktorých KPÚ BB formuloval podmienky obnovy parku (kompozičná podoba parku z roku 1821).

- Orgán ochrany pamiatkového fondu disponuje archívnymi podkladmi o predmetnej veci, na základe ktorých rozhoduje. Podľa archívnych materiálov bol mestský park založený v roku 1821 v priestore bývalého vojenského cvičiska a pokusnej strelnice na tzv. Dolných lúkach. O kompozičnej podobe parku z tohoto ranného obdobia nemáme žiadne informácie, ani sa na ne v žiadnej z podmienok stanovených pre obnovu parku neodvolávame. Údaj o založení parku však uvádzame ako informáciu o tom, že kompozícii, ktorá je nám známa z neskorších mapových podkladov predchádzalo obdobie o ktorom vieme len to, že plocha dnešného parku mala funkciu parku už v roku 1821.

Požiadavka na zachovanie altánku, ktorý má podporiť multifunkčnosť a nadčasovosť tohoto priestoru a vytvoriť tu podmienky pre zhromažďovací priestor.

- Požiadavku správny orgán akceptuje s obmedzením, že v altánku bude možné organizovať iba komorné akcie, na organizovanie zhromaždení slúžia iné mestské priestory – námestia. Vybudovať altánok, bola v minulosti požiadavka vojenských kapiel (hudobný altánok).

Požiadavke o nadčasové riešenie centrálného priestoru orgán ochrany pamiatkového fondu nerozumieme. Pôvodné riešenie parku dochované až do súčasnosti už svoju nadčasovosť preukázalo, park aj po takmer dvoch storočiach existencie stále plní všetky svoje funkcie. Akékoľvek vstupy meniace pôvodnú koncepciu sú z pamiatkového hľadiska neprípustné a tiež nežiaduce, pokusy o "nadčasové" riešenia môžu skutočnej a vekom preukázanej nadčasovosti iba poškodiť. KPÚ Banská Bystrica má za to, že nové riešenia by nemali vznikáť na úkor dochovaného architektonického dedičstva, ale nadväzovať na jeho hodnoty a dopĺňovať ich. Módnosť a novátorstvo často vedú ku kolíznym situáciám nových stavebných zásahov s dochovaným pamiatkovým fondom, keď nové materiály „nedokážu spolupracovať“ s pôvodnou pamiatkovou podstatou alebo, keď je nový zásah silnejší vo vzťahu k zachovaným hodnotám. Pravidlá pre používanie novodobých materiálov sú obsiahnuté v medzinárodnom dokumente Benátska charta.

Požiadavka na umiestnenie lavičiek.

- Z analýzy architektonického riešenia parku a jeho urbanistickej previazanosti so sídlom je na prvý pohľad zrejmé, že chodníky v parku sú funkčne diferencované, z čoho vyplýva aj ich rozdielne architektonicko – stavebné riešenie. Chodník okružný, centrálny priestor parku a priestor promenády sú nositeľmi funkcie relaxačnej, chodníky radiálne slúžia primárne transferu tak v interiéri parku, ako aj transferu obyvateľov cez park do iných mestských častí. Týmto funkciám je podriadené aj ich architektonicko – stavebné riešenie, niky na umiestnenie lavičiek, preto na radiálnych chodníkoch nikdy neboli. Tento logický záver, ktorý vyplynul z analýzy, tiež podporujú staré mapové podklady, kde sú niky a odpočívadlá zakreslené iba na okružnom chodníku a v priestore centrálnej promenády. Obyvatelia mesta transfer cez park využívajú aj v súčasnosti po viac ako storočí od založenia parku, čo svedčí o nadčasovosti pôvodného návrhu a genialite jeho autora, ktorého návrh musíme s pokorou rešpektovať.

Požiadavka ponechať asanáciu stromov (max. 4 – 5 kusov) v centrálnom priestore na návrh riešenia.

- Z analýzy architektonického riešenia parku a tiež zo všetkých historických máp a výkresov je zrejmé, že najvýznamnejšou časťou parku bola centrálna promenáda, centrálny priestor s dnešným altánkom je len jej súčasťou. Dnes je tento kompozičný zámer pre laika ťažko čitateľný, avšak oko odborníka ho vidí na prvý pohľad. Otvorenie priehľadu naprieč promenádou je preto návratom k pôvodnému riešeniu a obnovou parkovej kompozície v zmysle návrhu budapeštianskeho záhradníka Ármina Petza z roku 1896. Úvaha, "ponechať stromy ak nebudú v konflikte s návrhom riešenia" je neakceptovateľná, pretože návrh riešenia je daný, orgán ochrany pamiatkového fondu, projektant a aj vlastník ho musia rešpektovať. Taktiež konkrétne dreviny, ktoré v parku nemôžu zostať so zdravotných a kompozičných dôvodov presne vygeneruje inventarizácia drevín.

Požiadavka riešiť povrchovú úpravu chodníkov promenády a centrálného priestoru variantne.

- Orgán ochrany pamiatkového fondu prijíma námietku a povrchovú úpravu týchto chodníkov vo výrokovej časti rozhodnutia navrhuje vo variantnom riešení.

Informácia o existencii vodovodu PSV DN 500.

- Pri vypracovávaní podkladov pre rozhodnutie nemal tunajší úrad k dispozícii informácie ani výkresovú dokumentáciu o existencii podzemných sietí. Tieto sú nevyhnutným podkladom, ktoré zadávateľ poskytne spracovateľovi projektovej dokumentácie. Ak cez park diagonálne

vedie trasa vodovodu PSV DN 500, (čo vyplynulo z rokovania o podmienkach obnovy parku zo dňa 29.03.2022), túto skutočnosť bude rešpektovať projektová dokumentácia, ktorá bude hľadať spôsob privedenia vodovodu do parku.

Požiadavka na vedenie rozvodov elektriny verejného osvetlenia stredom chodníka v alejach.

- Orgán ochrany pamiatkového fondu trvá na podmienkach vedenia elektrických rozvodov v zmysle výrokovej časti rozhodnutia. Dôvody, pozri časť "odôvodnenie". V odbornej literatúre sa objavujú štúdie, ktoré potvrdzujú aj negatívny vplyv umelého nasvecovania korún stromov. Podrezanie koreňového systému spolu s nasvietením by stromy v krátkom časovom horizonte zabilo. Požiadavka mesta Banská Bystrica, aby táto podmienka mala iba odporúčací charakter, a to v zmysle "technické riešenie citlivé ku koreňovému systému, vyvarovať sa vážnejších terénnych úprav v koreňovom priestore stromov", je pre orgán ochrany pamiatkového fondu neprijateľná. Aleje v parku sú nosný prvok kompozície, predmet pamiatkovej ochrany, dianie okolo alejí pozorne sleduje verejnosť, ich obnova musí byť profesionálna a nemôže stáť na odporúčaníach a vágnych pojmoch ako "citlivé riešenie, vážnejšie terénne úpravy" a podobne.

Požiadavka stavebnotechnického riešenia chodníkov v alejach v zmysle var. 1, to zn. chodník s výkopom lôžka a osadením obrubníka.

- Orgán ochrany pamiatkového fondu trvá na stavebno – technickom riešení obnovy chodníkov v alejach v zmysle výrokovej časti rozhodnutia. Vlastník zdôvodňuje svoju požiadavku snahou o kvalitné a dlhotrvácejšie riešenie. S názorom, že takéto riešenie chodníkov by bolo kvalitnejšie a dlhotrvácejšie sa stotožňujeme, avšak ako sme uviedli vyššie, v parku je vegetačná zložka nadradená zložke stavebnej, a preto trváme na riešení, ktoré je kvalitnejšie a dlhotrvácejšie vo vzťahu k stromom.

Vzhľadom na skutočnosť, že pri realizácii stavby nie je možné vylúčiť výskyt archeologických nálezov, KPÚ Banská Bystrica upozorňuje:

- ak počas realizácie stavebných prác dôjde k zisteniu archeologických nálezov, určí podľa § 127 ods. 1 a 2 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „stavebný zákon“) príslušný stavebný úrad po dohode s krajským pamiatkovým úradom podmienky zabezpečenia archeologických nálezov.
- podľa § 40 ods. 2 a 3 pamiatkového zákona a § 127 stavebného zákona v prípade nájdania archeologického nálezu je osoba zodpovedná za vykonanie prác alebo nálezca povinný tento ihneď nahlásiť KPÚ Banská Bystrica, tel. č.: 048/2455824. Oznamenie o náleze je povinný urobiť nálezca alebo osoba zodpovedná za vykonanie prác, pri ktorých došlo k nálezu, najneskôr na druhý pracovný deň po jeho nájdení. Nález sa musí ponechať bezo zmeny až do obhliadky KPÚ Banská Bystrica alebo ním poverenou odborne spôsobilou osobou, najmenej však tri pracovné dni odo dňa ohlásenia. Do obhliadky je nálezca povinný vykonať všetky nevyhnutné opatrenia na záchranu nálezu, najmä zabezpečiť ho proti poškodeniu, znehodnoteniu, zničeniu a odcudzeniu. Archeologický nález môže vyzdvihnúť a premiestniť z pôvodného miesta a z nálezových súvislostí iba oprávnená osoba metódami archeologického výskumu.

**KPÚ Banská Bystrica upozorňuje**, že pri spracovaní PD je nutné dodržať:

- §32 ods. 8 pamiatkového zákona,
- Zákon slovenskej národnej rady č. 138/1992 o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch, § 4a.

**Spracovateľom komplexnej projektovej dokumentácie obnovy historického parku - nielen jeho „zelenej časti“, podľa pamiatkového zákona a zákona o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch - má byť krajinný architekt.**

Podkladom na vydanie rozhodnutia o zámere obnovy mestského parku v Banskej Bystrici bola žiadosť vlastníka, aktualizálny list NKP s prílohami, návrh na zápis do ÚZPF, závery z miestnej ohliadky parku a pripomienok zástupcov vlastníka uplatnených v rámci konania.

KPÚ Banská Bystrica v rozhodnutí požaduje zachovať a obnoviť mestský park v kompozičnej podobe zachovanej z doby jeho založenia v roku 1821, roku 1896 (projekt budapeštianskeho architekta Ármina Petza) a neskorších úprav, eliminoval prístupy, ktoré by narušili **génia loci historického parku**. Zásah do existujúceho historického prostredia predstavuje dôležitý proces, odrážajúci rešpektovanie minulosti s náhľadom do budúcnosti so zámerom vytvoriť jeden súrodý symbiotický celok. Výpoveď doby, spoločenských hodnôt, vyjadrenie invencie a originality, úcty k už vytvorenému sú odkazy, ktoré by mali byť zhmotnené v architektonickom návrhu.

KPÚ Banská Bystrica konal podľa § 32 ods. 2 a 4 pamiatkového zákona, posúdil predložený zámer z hľadiska ochrany individuálnych hodnôt predmetných NKP, záujmov chránených pamiatkovým zákonom, pričom nezistil dôvody, ktoré by pri dodržaní určených podmienok neumožňovali vykonať obnovu a rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti rozhodnutia.

Štátny pamiatkový dohľad na úseku ochrany pamiatkového fondu podľa § 32 ods. 13 pamiatkového zákona bude vykonávať KPÚ Banská Bystrica.

Podľa § 44a pamiatkového zákona toto rozhodnutie po uplynutí troch rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti stráca platnosť, ak v tejto lehote nebol vykonaný úkon, na ktorý sa vzťahuje.

#### **Poučenie:**

Proti tomuto rozhodnutiu je možné podať odvolanie Krajskému pamiatkovému úradu Banská Bystrica, Lazovná č. 8, 975 65 Banská Bystrica v súlade s § 53 a 54 správneho poriadku v lehote 15 dní odo dňa doručenia. Toto rozhodnutie je preskúmateľné súdom po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov.

Ing. arch. Mária Flórová  
riaditeľka  
Krajského pamiatkového úradu  
Banská Bystrica

#### **Doručuje sa do vlastných rúk (s opakovaným doručením):**

Mesto Banská Bystrica, Československej armády č. 26, 974 01 Banská Bystrica.

#### **Príloha:**

Mapa s vyznačením segmentu v JZ časti parku.

#### **Na vedomie:**

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, Lazovná 8, 975 65 Banská Bystrica; na založenie do spisu.

